YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

20 päivänä marraskuuta 1997 *

Asiassa C-90/96,

jonka Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

David Petrie ym.

vastaan

Università degli studi di Verona ja

Camilla Bettoni

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 1 ja 3 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Gulmann sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja L. Sevón,

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Petrie ym., edustajanaan asianajaja Lorenzo Picotti, Verona,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori Umberto Leanza, avustajanaan valtionasiamies Pier Giorgio Ferri,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Pieter van Nuffel, avustajanaan oikeudellisessa yksikössä toimiva kansallinen virkamies Enrico Altieri,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Petrie ym:n, Italian hallituksen ja komission 6.2.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale amministrativo regionale per il Veneto on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 14.12.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 21.3.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen EY:n perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 1 ja 3 artiklan tulkinnasta.

2 Kysymys on esitetty asiassa, jossa kantajina ovat David Petrie, Robert Hill ja David John Newbold ja vastaajana Università degli studi di Verona.

3 Kantajat, jotka ovat Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia, ovat jo useita vuosia olleet Veronan yliopiston kielten ja vieraskielisen kirjallisuuden opetusta järjestävän tiedekunnan palveluksessa vieraiden kielten opettajina.

4 Pääasian kantajat, joilla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus ja jotka rinnastetaan osa-aikaista virkaa hoitavaan apulaislehtoriin, ovat hakeneet lukuvuodeksi 1995/96 Veronan yliopiston tiedekuntaneuvoston 15.3.1995 julkaiseman ilmoituksen mukaista "modernien kielten opettajan" viransijaisuutta 19.11.1990 annetun lain N:o 341 (jäljempänä laki N:o 341) 12 §:n perusteella.

5 Lain N:o 341 12 §:ssä säädetään seuraavaa:

"5. 11.7.1980 annetun tasavallan presidentin asetuksen N:o 382 114 §:n ensimmäinen momentti, sellaisena kuin se on muutettuna 13.8.1984 annetun lain N:o 477 3 §:llä, korvataan seuraavalla momentilla:

'Vakituisiin virkoihin ja viransijaisiksi voidaan nimittää ainoastaan saman tai vastaavan tieteenhaaran vakinaisia opettajia ja vakinaisia tutkijoita, jotka kuuluvat samaan tiedekuntaan; jos tällaisia henkilöitä ei ole, tällaisiin virkoihin ja toimiin voidaan nimittää perustellulla päätöksellä saman tai toisen yliopiston muiden tiedekuntien vakinaisia opettajia ja vakinaisia tutkijoita. Jos viransijaisuuksia hakevat saman tieteenhaaran vakinaiset opettajat ja vakinaiset tutkijat, tiedekuntaneuvoston on annettava etusija opettajien hakemuksille.'"

6 Veronan yliopiston rehtori hylkäsi 14.4.1995 tekemillään päätöksillä pääasian kantajien hakemukset sillä perusteella, että "vuoden 1980 asetuksen N:o 382 114 §:n nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1984 lain N:o 477 3 §:llä ja lain N:o 341 12 §:llä, vakituisiin virkoihin ja viransijaisiksi voidaan nimittää ainoastaan vakinaisia opettajia ja vakinaisia tutkijoita".

7 Tiedekuntaneuvosto päätti 19.4.1995, että modernien kielten opettajan palkallista viransijaisuutta lukuvuonna 1995/96 hoitaa toisesta yliopistosta tuleva opettaja Camilla Bettoni.

8 Petrie, Hill ja Newbold nostivat kanteen 14.4.1995 ja 19.4.1995 tehdyistä päätöksistä kansallisessa tuomioistuimessa.

9 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että pääasian kantajat vetoavat kahteen perusteeseen eli toisaalta perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 1 ja 3 artiklan rikkomiseen ja toisaalta perustelujen epäjohdonmukaisuuteen ja ristiriitaisuuteen sekä vastaajana olevan viranomaisen menettelyyn sen nimittäessä viransijaiseksi toisen yliopiston opettajan lain N:o 341 12 §:ssä säädettyjen etusijaa koskevien valintaperusteiden vastaisesti.

10 Veronan yliopisto katsoo puolestaan, ettei vakinaisten opettajien ja vakinaisten tutkijoiden nimittäminen yliopisto-opettajien viransijaisiksi ole kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. Tällaista rajoitusta sovelletaan erotuksetta jäsenvaltioiden kansalaisiin, mukaan lukien siis Italian kansalaiset, jotka eivät kuulu kumpaankaan näistä ryhmistä.

11 Kansallinen tuomioistuin katsoo kuitenkin, että pääasian kantajat ovat esittäneet useita perusteluja, jotka voivat asettaa kyseenalaiseksi sen, onko tämä viimeksi mainittu väite perusteltu. Kansallinen tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyynnössään seuraaviin perusteluihin.

12 Ensinnäkin vielä aivan viime aikoihin asti ainoastaan Italian kansalaiset saattoivat saada vakinaisen opettajan tai yliopiston tutkijan pätevyyden. Muiden jäsenvaltioiden kansalaiset ovat voineet päästä näihin toimiin vasta, kun 7.2.1994 annettu pääministerin asetus N:o 174 tuli voimaan, jolla pantiin täytäntöön 3.2.1993 annetun asetuksen N:o 29 37 §, jossa luetellaan maan kansalaisille varatut julkishallinnon toimet, joihin eivät kuulu opetusalan toimet.

13 Toiseksi yliopiston vieraiden kielten opettajat ovat kansallisen tuomioistuimen mukaan toistaiseksi voimassa olevan palkallisen työsuhteen osapuolia ja toimivat opetustehtävissä, jotka vastaavat sisällöltään apulaislehtorin tai vähintäänkin yliopiston tutkijan tehtäviä, kuten 11.7.1980 annetun tasavallan presidentin asetuksen

N:o 382 (jäljempänä asetus N:o 382) 28 §:stä ja Corte costituzionalen 23.7.1987 antamasta tuomiosta N:o 284 voidaan päätellä.

14 Lopuksi kansallinen tuomioistuin toteaa siitä edellytyksestä, että tutkijoiden on oltava vakinaisia, että opettajien työsopimusten jatkaminen yli kolmeksi vuodeksi, jolloin heidän tekemänsä työ on ollut arvioitava myönteisesti, vastaa tällaisen edellytyksen täyttymistä.

15 Tämän vuoksi Tribunale amministrativo regionale per il Veneto on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko ETY:n perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklaa sekä 15.10.1968 annetun asetuksen N:o 1612/68 1 ja 3 artiklaa tulkittava siten, että ne estävät sen, että jäsenvaltion lainsäädännössä rajoitetaan mahdollisuus opettaa ja toimia sijaisena yliopistossa koskemaan tiettyjä ryhmiä, kuten on tehty Italian lainsäädännössä ja hallintokäytännössä, sen asemesta, että säädettäisiin siitä, että myös vieraiden kielten yliopisto-opettajilla, joilla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus jonkin Italian yliopiston kanssa, on oikeus hakea opettajan tointa ja toimia sijaisena?"

Tutkittavaksi ottaminen

16 Komissio katsoo, että ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta.

17 Komissio huomauttaa pääasian kantajien riitauttaneen sen, että heiltä on evätty mahdollisuus päästä vakinaiseksi opettajaksi tai vakinaiseksi yliopiston tutkijaksi; näihin ammattiryhmiin kuuluminen on subjektiivinen edellytys sille, että henkilö saa osallistua viransijaisuutta koskevaan kilpailuun Italian lainsäädännön mukaisesti, jossa tämä mahdollisuus oli varattu perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan vastaisesti pelkästään Italian kansalaisille.

18 Komissio katsoo kuitenkin, etteivät asianomaiset voi vedota perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan rikkomiseen asiassa, joka koskee heidän syrjäyttämistään viransijaisuutta koskevassa kilpailussa, koska säännöksellä ei ole mitään liittymäkohtaa pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen.

19 Yhteisöjen tuomioistuin ei siten komission mukaan ole toimivaltainen vastaamaan siihen, onko lain N:o 341 12 §:n kaltainen säännös syrjivä sillä perusteella, että aikaisemmin muut kuin Italian kansalaiset eivät voineet päästä vakinaiseksi opettajaksi tai vakinaiseksi tutkijaksi.

20 Italian hallitus asettaa kyseenalaiseksi sen, voidaanko ennakkoratkaisupyyntö ottaa tutkittavaksi. Sen mukaan kansallinen tuomioistuin on ainoastaan toistanut asianosaisten esittämät tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat väitteet tutkimatta ja arvioimatta niitä etukäteen. Sen sijaan, että se olisi esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle yhteisön oikeuden tulkintaa koskevan ennakkoratkaisukysymyksen, kansallinen tuomioistuin pyytää Italian hallituksen mukaan tosiasiassa yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan suoraan sen käsiteltäväksi saatetun asian.

21 Ensinnäkin komission esittämästä prosessiväitteestä on todettava, että kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee sitä, edellytetäänkö perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklassa sekä asetuksen N:o 1612/68 1 ja 3 artiklassa, että vieraiden kielten opettajat kuuluvat niihin ammattiryhmiin, jotka voivat saada viransijaisuuksia, ottaen huomioon erityisesti, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisia olevat opettajat on vuoteen 1994 asti syrjäytetty yliopistojen vakinaisten opettajien ja tutkijoiden toimista.

22 Koska kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan kanteen kohteena on toisaalta se, että Veronan yliopisto on kieltäytynyt nimittämästä kyseiseksi viransijaiseksi pääasian kantajia, ja toisaalta se, että tämän viransijaisuuden on saanut toisen yliopiston opettaja, esitetyllä kysymyksellä on liittymäkohta pääasian kanssa. Komission tältä osin esittämät väitteet eivät tosiasiassa koske ennakkoratkaisukysymyksen olennaisuutta vaan vastausta, joka yhteisöjen tuomioistuimen on annettava siihen.

23 Lopuksi on todettava siitä, sisältääkö yhteisöjen tuomioistuimelle esitetty ennakkoratkaisupyyntö tarvittavat tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi käyttää perustamissopimuksen 177 artiklan mukaista toimivaltaansa, että vaikka kansallinen tuomioistuin ei olekaan esittänyt täydellisesti pääasiaa koskevaa lainsäädäntöä, yhteisöjen tuomioistuimella on kuitenkin tarvittavat tiedot hyödyllisen vastauksen antamiseksi sille.

Pääasia

24 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kysymyksellään ennen kaikkea selvittämään, onko perustamissopimuksen 5 artiklan ja 48 artiklan 2 kohdan vastaista se, että kansallisen lainsäädännön mukaan ainoastaan vakinaiset opettajat ja vakinaiset yliopiston tutkijat voivat päästä yliopisto-opetusta antaviksi sijaisiksi samalla, kun muiden jäsenvaltioiden kansalaisia olevat vieraiden kielten opettajat syrjäytetään.

25 Aluksi on todettava, että asetuksen N:o 1612/68 1 ja 3 artiklaa ei tarvitse tutkia, koska niillä pannaan täytäntöön perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdassa vahvistettu syrjintäkiellon periaate sen soveltamisalaa laajentamatta.

26 Pääasian kantajat katsovat ensinnäkin, että perustamissopimuksen 5 ja 48 artiklassa edellytetään, että vieraiden kielten opettajat hyväksytään viransijaisuuksia koskeviin valintakokeisiin, ottaen huomioon, että mahdollisuus toimia vakinaisena opettajana tai yliopiston tutkijana evättiin heiltä vuoteen 1994 asti voimassa olleessa 48 artiklan vastaisessa kansallisessa lainsäädännössä asetetun kansalaisuusedellytyksen perusteella.

27 Italian hallitus toteaa, että pääasian kantajat eivät vetoa kyseisiä toimia koskeviin hakemuksiinsa, jotka olisi hylätty heidän kansalaisuutensa perusteella. Italian hallitus huomauttaa lisäksi katsoneensa asiassa 225/85, komissio vastaan Italia, 16.6.1987 annetussa tuomiossa (Kok. 1987 s. 2625), että 48 artiklan 4 kohdan perusteella "Consiglio nazionale delle ricerchen" (jäljempänä CNR) tutkijoihin voidaan olla soveltamatta työntekijöiden vapaata liikkuvuutta sellaisilla perusteilla, jotka eivät koske yliopiston tutkijoita.

28 On todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdalla on välitön oikeusvaikutus (ks. muun muassa asia 41/74, Van Duyn, tuomio 4.12.1974, Kok. 1974, s. 1337). Edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Italia annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi erityisesti tutkijoiden pääsystä CNR:n toimiin, että näitä toimia ei voida pitää perustamissopimuksen 48 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuina julkishallinnon palvelussuhteina.

29 Muiden jäsenvaltioiden kansalaiset voivat näin ollen hakea yliopiston tutkijoiden toimia ja riitauttaa perustamissopimuksen 48 artiklan perusteella sen, että heitä ei ole hyväksytty niitä koskeviin valintakokeisiin.

30 Asianomaiset eivät kuitenkaan voi vaatia viransijaisuuksia pelkästään sen perusteella, että Italian lainsäädännössä vuoteen 1994 asti asetettu vakinaisten opettajien tai vakinaisten tutkijoiden valintakokeisiin osallistumista koskeva kansalaisuusedellytys on ollut syrjivä ja siten perustamissopimuksen 48 artiklan vastainen. Niihin

osallistuakseen heidän on ensinnäkin oltava vakinaisia opettajia tai vakinaisia tutkijoita, eikä se, että yksi näiden toimien valintakokeisiin osallistumista koskeva edellytys on syrjivä, vapauta heitä näissä valintakokeissa hyväksytyksi tulemisesta.

31 Tämä johtopäätös ei kuitenkaan merkitse sitä, että asianomaisilta evättäisiin mahdollisuus vaatia toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa asianmukaisten kansallisten menettelysäännösten ja yhdistetyissä asioissa C-46/93 ja C-48/93, Brasserie du pêcheur ja Factortame, 5.3.1996 annetussa tuomiossa (Kok. 1996, s. I-1029) asetettujen edellytysten mukaisesti vahingonkorvausta riidanalaisen syrjivän säännöksen perusteella kärsimästään vahingosta.

32 Toiseksi pääasian kantajat väittävät, että pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö on syrjivä, koska siinä sivuutetaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisia olevien vieraiden kielten opettajien mahdollisuus toimia viransijaisena, vaikka heidän opetustehtävänsä ovat olennaisesti samanlaisia kuin apulaislehtorien tai yliopiston tutkijoiden tehtävät.

33 Kantajat toteavat, että vieraiden kielten opettajilla on 18.3.1958 annetun lain N:o 349 6 §:n mukaisesti sama oikeudellinen ja taloudellinen asema kuin yliopisto-opettajilla ja heidän uransa on järjestetty samalla tavoin ja että Corte costituzionale on edellä mainitussa asiassa N:o 284 annetussa tuomiossa todennut näiden kahden yliopiston ammattiryhmän tehtävien olevan samankaltaisia ja täsmentänyt yliopiston käytännön osoittavan, ettei vieraiden kielten opettajien tehtäviin kuulu ainoastaan vieraiden kielten oikean ääntämisen harjoitukset. Vaikka on totta, että voimassa olevassa Italian yliopiston hallintoa koskevassa lainsäädännössä ei enää säädetä yliopisto-opettajista, tästä henkilöstöryhmästä on säädetty siirtymätoimenpiteenä ja monilta osin viittaamalla nimenomaisesti vakinaisten tutkijoiden järjestelmään.

34 Pääasian kantajat huomauttavat lisäksi, että työssään, joka on rinnastettava virallisten tuntiopettajien työhön (niin kuin myös tutkijoiden työ), heillä on opetuksen

vapaus ja he saavat jatkuvaa lingvististä koulutusta kotimaassaan ja että heidän asemansa eroaa selvästi muissa kuin opetustehtävissä olevien henkilöstöryhmien asemasta.

35 Toisaalta kantajat väittävät, että vieraiden kielten opettajien syrjäyttäminen viransijaisuuksia täytettäessä ei ole senkään vuoksi perusteltua, että lain N:o 341 16 §:n ensimmäisen momentin mukaan "tutkijoiden" tai "vakinaisten tutkijoiden" henkilöstöryhmiin kuuluvat "vakinaiset opettajat" (assistenti di ruolo ad esaurimento) ja jopa "ammattiteknikot", joilla on tietynlainen pätevyys. Näille viimeksi mainittujen osalta ei kuitenkaan ole säädetty vakinaistamista varten suoritettavista valintakokeista, kuten vieraiden kielten opettajien osalta, ja joka tapauksessa Corte costituzionale on jo edellä mainitussa asiassa N:o 284 antamassaan tuomiossa katsonut, että vieraiden kielten opettajien ja yliopisto-opettajien henkilöstöryhmät vastaavat toisiaan.

36 Lopuksi kantajat katsovat, että se, että vieraiden kielten opettajat on otettu palvelukseen yksityisoikeudellisten työsopimusten perusteella ja että apulaislehtorit ja tutkijat ovat julkisoikeuden alaisia virkamiehiä, on ainoastaan muodollinen jako, jonka ei pitäisi vaikuttaa merkityksellisten yhteisön oikeussääntöjen soveltamiseen.

37 Italian hallitus huomauttaa, että opetuksen suunnittelussa, jossa on varmistettava "opetuksen järjestämisessä opettajien ja tutkijoiden täysipainoinen käyttö", näiden viimeksi mainittujen tehtävänä saattaa olla lain N:o 341 12 §:n mukaisesti ylimääräisen opetuksen antaminen joko viransijaisena tai kurssin opettajana heidän pääasiallisena työtehtävänään työsuhteessaan yliopiston kanssa jo harjoittamansa opetustoiminnan lisäksi. Kurssiopetus tai viransijaisuudet eivät vastaa itsenäistä tointa.

38 Näin ollen Italian hallituksen mukaan vieraiden kielten opettajia ei ole mainittu lain N:o 341 12 §:ssä niiden henkilöiden joukossa, jotka voivat päästä kurssin opettajiksi tai viransijaisiksi, koska heidän tapauksessaan he eivät toimisi ylimääräisissä tehtävissä vaan päätoimessaan, mikä edellyttäisi itsenäisen työsuhteen olemassaoloa.

39 Italian hallitus katsoo, että vakinaisen tutkijan hyväksyminen kurssin opettajaksi ja viransijaiseksi on perusteltua, koska tutkijan ammattipätevyys kolmen vuoden työkokemuksen ja yliopiston opettajista muodostetun kansallisen komitean puoltavaa lausuntoa edellyttävän vakinaistamisen (asetuksen N:o 382 31 §) jälkeen merkitsee sitä, että hän soveltuu pitämään muita kuin merkittävimpiä luentoja tai opettamaan viransijaisena.

40 Italian hallitus huomauttaa lisäksi opetustaidosta, että vieraiden kielten opettajat on palkattu yksityisoikeudellisten työsopimusten mukaisesti ilman kaikille avointa valintakoetta vieraassa maassa hankitun lingvistisen pätevyyden perusteella, jotta voitaisiin vastata "opiskelijoiden harjoituksen tarpeeseen" (asetuksen N:o 382 28 §), ja että heidän työsopimustensa uudistamiseen ei sovelleta samoja edellytyksiä kuin tutkijoiden vakinaistamiseen. Sitä vastoin asetuksen N:o 382 32 §:ssä määritellään tutkijoiden opetustehtävien sisältävän harjoitusten lisäksi opiskelijoiden ohjausta heidän lopputöihinsä liittyvässä tutkimuksessa, uusien opetusmenetelmien soveltamista ja tällaista toimintaa tukevia tehtäviä. Lisäksi samassa 32 §:ssä mainitaan myös tieteellinen tutkimustyö, kun taas vieraiden kielten opettajia koskevissa säännöksissä ei mainita mitään näistä tehtävistä. Tieteellinen tutkimus on kuitenkin välttämätöntä opetuksessa, etenkin kun kyse on niin sanotuista poikkitieteellisistä aineista, kuten modernien kielten opetuksesta.

41 Näin ollen kyseisten kahden henkilöstöryhmän työhönottoon ja ammattipätevyyden arviointiin liittyvät edellytykset sekä niille laissa määrätyt tehtävät ovat erilaisia, joten koska nämä ryhmät eivät vastaa toisiaan, pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö ei ole syrjivää.

42 Italian hallitus katsoo edellä mainitusta Corte costituzionalen antamasta tuomiosta, että perustuslainvastaiseksi todettu säännös liittyy nimenomaiseen toimenpiteeseen, jolla pyritään sisällyttämään tietyt epävarmassa työsuhteessa olevat henkilöstöryhmät tutkijoiden ryhmään. Tällainen sisällyttäminen riippuu Italian hallituksen mukaan hakijoiden soveltuvuuden arvioinnista, jonka tekee komitea, johon kuuluu

kolme yliopiston opettajaa, joista yhden nimittää tiedekunta ja muut kansallinen yliopistollinen neuvosto. Ennen vuoden 1980 muutosta tutkijat ja vieraiden kielten opettajat käsitettiin eri henkilöstöryhmiksi.

43 Italian hallitus toteaa lisäksi, että koska kurssin opettajaksi tai viransijaiseksi hyväksyminen ei merkitse työsuhteen syntymistä, perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdalla, jossa viitataan työsopimusten tekemiseen, ei ole missään tapauksessa tältä osin merkitystä.

44 Komissio katsoo, että arvioitaessa pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön syrjivyyttä on välttämättä tutkittava, ovatko vieraiden kielten opettajien tehtävät samoja kuin vakinaisten opettajien ja vakinaisten tutkijoiden tehtävät. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan anneta tältä osin tietoja. Jos pääasian kantajien väite hyväksyttäisiin, voisi ilmetä käänteistä ja paljon havaittua vakavampaa syrjintää. Viransijaisuuksia koskeviin valintakokeisiin osallistuminen sallittaisiin henkilöille (vieraiden kielten opettajille), jotka asetettaisiin siten parempaan asemaan kuin tutkijat tai vakinaiset opettajat, koska heidät on palkattu yksityisoikeudellisten työsopimusten perusteella eivätkä he ole läpäisseet minkäänlaista valintakoetta.

45 Aluksi on hylättävä Italian hallituksen väite, jonka mukaan kyseinen syrjäyttäminen ei koskisi työhön pääsyä siten, ettei 48 artiklan 2 kohtaa olisi rikottu.

46 Tässä määräyksessä vahvistettu yhdenvertaisen kohtelun periaate ei rajoitu ainoastaan työsopimusten tekemiseen, vaan se kattaa myös palkkauksen ja muut työehdot, joihin kuuluu se, etteivät vieraiden kielten opettajat voi päästä viransijaisiksi.

47 Arvioitaessa, loukataanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella lainsäädännöllä yhdenvertaisuuden periaatetta, on tutkittava, vastaako vieraiden kielten opettajien asema apulaislehtorien ja vakinaisten tutkijoiden asemaa.

48 Jäsenvaltio voi katsoa, että viransijaisuudet eli sellaisten opettajien korvaaminen, jotka ovat jostain syystä estyneet antamasta opetusta, on ensinnäkin järjestettävä niiden muiden opettajien avulla, jotka antavat yliopisto-opetusta kaikille avoimien valintakokeiden perusteella, tai tällaisten opettajien puuttuessa vakinaisten tutkijoiden avulla, jotka on valintakokeessa hyväksymisen lisäksi vakinaistettu eli jotka ovat käyneet läpi menettelyn, jossa kansallinen komitea on hyväksynyt heidän opetustaitonsa ja tieteellisen pätevyytensä kolmen vuoden työskentelyn jälkeen.

49 Tällaista lainsäädännössä tehtyä valintaa, joka perustuu ajatukseen, että opettajia, joilla on yliopisto-opetuksessa edellytetty pätevyys, voidaan palkata vain kaikille avointen valintakokeiden ja mainitun vakinaistamisen perusteella koko maassa sovellettavien arviointiperusteiden mukaisesti, ei voida asettaa kyseenalaiseksi vetoamalla siihen, että vieraiden kielten opettajien tehtävät vastaavat apulaislehtorien ja tutkijoiden tehtäviä.

50 Vaikka yliopistojen kanssa tehtyjen työsopimusten mukaan vieraiden kielten opettajien on harjoitettava tietynlaista tutkimustoimintaa, kuten pääasian kantajat väittävät, eivätkä he siten ainoastaan vastaa "opiskelijoiden harjoituksen tarpeeseen", kuten asetuksen N:o 382 28 §:ssä on määritelty vieraiden kielten opettajien tehtäväksi, on vielä osoitettava, että heidän opetustaitonsa ja tieteellinen pätevyytensä vastaavat apulaislehtorien ja vakinaisten tutkijoiden pätevyyttä.

51 Pätevyyden arviointi edellyttää, että viransijaisuuksia koskevat valintakokeet, joissa tutkitaan hakijoiden todistukset, ovat samantyyppisiä kuin kaikille avoimet valintakokeet, jotka ovat kyseisen jäsenvaltion mukaan ainoa keino valita yliopisto-opetuksen vaatimukset täyttävää henkilöstöä. Tällaiset valintakokeet, jotka ovat siten opettajien ja tutkijoiden toimia varten järjestettyjen valintakokeiden toistoa, ovat yliopistojen hyvän hallintotavan vastaisia.

52 Näin ollen on periaatteessa katsottava, että vakinaisten tutkijoiden asema ei vastaa vieraiden kielten opettajien asemaa ja että siten pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö ei tässä mielessä ole perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan vastaista.

53 Tällainen lainsäädäntö voi kuitenkin osoittautua perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan vastaiseksi, jos siinä rinnastetaan vakinaisiin tutkijoihin muita ammattiryhmiä, joiden yliopisto-opetusta koskevat työsopimukset eivät perustu kaikille avoimiin valintakokeisiin ja joiden opetustaitoa ja tieteellistä pätevyyttä ei ole arvioitava tutkijoilta edellytetyllä tavalla, jos he voivat tämän lainsäädännön perusteella osallistua viransijaisuuksia koskeviin valintakokeisiin, kun taas vieraiden kielten opettajat, jotka ovat Italian lain mukaan samassa asemassa ja toimivat vastaavissa tehtävissä, eivät saa osallistua niihin.

54 Tältä osin on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisuuden periaate, josta perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohta on erityinen ilmaus, ei kiellä ainoastaan kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää, vaan kaikki piilevät syrjinnän muodot, jolloin soveltamalla muita erotteluperusteita tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen (ks. erityisesti asia 33/88, Allué ja Coonan, tuomio 30.5.1989, Kok. 1989, s. 1591, 11 kohta, jäljempänä asia Allué I).

55 Edellä tämän tuomion 5 kohdassa mainitun kaltainen lainsäädäntö, vaikka sitä sovellettaisiin kyseisen työntekijän kansalaisuudesta riippumatta, aiheuttaa haittaa erityisesti muiden jäsenvaltioiden kansalaisille. Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Allué I antamansa tuomion 12 kohdassa, Italian hallituksen toimittamien tilastotietojen mukaan vain 25 prosenttia vieraiden kielten opettajista on Italian kansalaisia.

56 Näin ollen tällainen lainsäädäntö, mikäli sitä ei voida objektiivisesti perustella, on yhteensopimaton perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan kanssa. Kansallisen tuomioistuimen on tutkittava sen käsiteltäväksi saatetun asian tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella, onko asia näin.

57 Ennakkoratkaisukysymykseen on siten vastattava, että perustamissopimuksen 5 artiklan ja 48 artiklan 2 kohdan vastaista ei ole se, että kansallisen lainsäädännön mukaan yliopisto-opetusta harjoittavaksi viransijaiseksi voivat päästä ainoastaan vakinaiset opettajat ja vakinaiset tutkijat mutta eivät vieraiden kielten opettajat, paitsi jos viransijaisiksi voivat päästä muut ammattiryhmät, joiden yliopisto-opetusta koskevat työsopimukset eivät perustu kaikille avoimiin valintakokeisiin ja joiden opetustaitoa ja tieteellistä pätevyyttä ei ole arvioitava tutkijoilta edellytetyllä tavalla, mutta vieraiden kielten opettajat, jotka ovat kansallisen lain mukaan samassa asemassa ja toimivat vastaavissa tehtävissä, eivät voi päästä sijaisiksi.

Oikeudenkäyntikulut

58 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Italian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunale amministrativo regionale per il Veneton 14.12.1995 esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 5 artiklan ja 48 artiklan 2 kohdan vastaista ei ole se, että kansallisen lainsäädännön mukaan yliopisto-opetusta harjoittavaksi viransijaiseksi voivat päästä ainoastaan vakinaiset opettajat ja vakinaiset tutkijat mutta eivät vieraiden kielten opettajat, paitsi jos viransijaisiksi voivat päästä muut ammattiryhmät, joiden yliopisto-opetusta koskevat työsopimukset eivät perustu kaikille avoimiin valintakokeisiin ja joiden opetustaitoa ja tieteellistä pätevyyttä ei ole arvioitava tutkijoilta edellytetyllä tavalla, mutta vieraiden kielten opettajat, jotka ovat kansallisen lain mukaan samassa asemassa ja toimivat vastaavissa tehtävissä, eivät voi päästä sijaisiksi.

Gulmann Moitinho de Almeida Edward

Puissochet Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä marraskuuta 1997.

R. Grass

kirjaaja

C. Gulmann

viidennen jaoston puheenjohtaja